

KATOLÍCKA SPOJENÁ ŠKOLA SV. FRANTIŠKA ASSISKÉHO
4. ROČNÍK GYMNÁZIA

4

Jasný stredovek

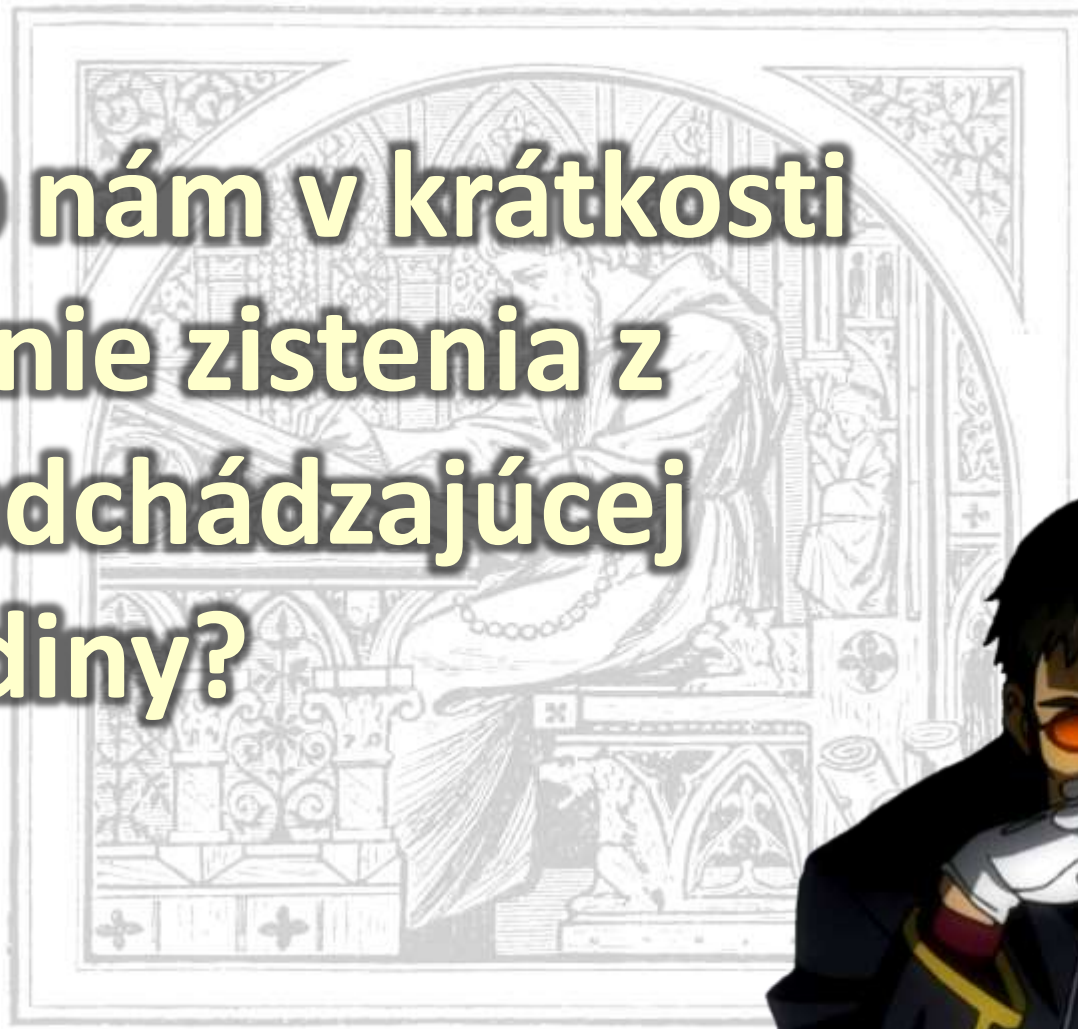

WWW.INKY.SK

ZOPAKOVANIE...

Kto nám v krátkosti
zhrnie zistenia z
predchádzajúcej
hodiny?

Rozumná odpoveď = ZNÁMKA

ZOPAKOVANIE...

Mimoriadne
svetlým okamihom
dejín staroveku je
grécka civilizácia, z
ktorej výdobytkov
dodnes čerpá aj
naša moderná
spoločnosť a
kultúra.

Bez nej by Západ
zrejme nejestvoval...

ZOPAKOVANIE...

Konkrétne dodnes čerpáme z ich objavov na poli:

- **VOJENSKOM** (dôraz na výzbroj, disciplínu,...)
- **POLITICKOM** (demokracia, sloboda)
- **EKONOMICKOM** (banky, stredná trieda remeselníkov)
- **UMELECKOM** (sochárstvo, literatúra)
- **TECHNICKOM** (mechanické stroje ako klepsydry, katapult,...)
- **VEDECKOM** (racionalizmus, filozofia, matematika,...)

... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?

DNES...

Dnes sa pozrieme na ďalšiu veľmi dynamickú, objavnú a vyspelú epochu našich dejín, na:

STREDOVEK

Vzostup Helénov

Grécko – perzské vojny

Prvá výprava kráľa Dárea doslova stroskotala (pri Chalkidách).

Pri druhej ale došlo k bitke pri Maratóne, kde Aténčania vyhrali pod vedením Miltiada 490 p.n.l. Odtiaľ legenda o maratónskom bežcovi, ktorý zomrel po tom, ako ohlásil víťazstvo Atén v meste. V meste boli vnútorné rozpory medzi aristokraciou na jednej strane a remeselníkmi a obchodníkmi na druhej kvôli tomu, či treba budovať pozemnú pechotu alebo loďstvo.

Pri tretej výprave Peržania na čele s Xerxesom prekročili pontónové mosty pri Hellesponte, dnešných Dardanelách. Gréci sa ich pokúsili zastaviť pri Termopylách a pri myse Artemisia. Pri Termopylách sa im vďaka zrade podarilo poraziť Grékov na čele s perzským kráľom Leonidasom. Pri Artemisii (Salamínska úžina) ale utrpeli straty, keďže Aténčania využili veľkosť perzských lodí a preniesli boj do úzkej úžiny, kde nemohli manévrovať. Nakoniec Gréci zvíťazili v bitke pri Platajách 479 p.n.l. Mier bol podpísaný v roku 449 p.n.l. Peržania museli opustiť Grécko aj obsadené kolónie v Malej Ázii.

otázka...

**Čo nasledovalo po
vítazstve Grékov nad
Peržanmi?**

Rozumná odpoveď = 1 dnešný kredit

Súmrak Helénov

Budovanie impérií a peloponézske vojny

V roku 478 po Kr. **Atény** začali budovať vlastné impérium, známe ako DÉLSKA LIGA, neskôr ATÉNSKY NÁMORNÝ SPOLOK. Atény sa nerozpakovali využívať zdroje spolku pre svoje vlastné účely a zámery, čím z neho vytvorili klasické impérium, v ktorom „spojenci“ boli priamo ovládaní a podriadení Aténam (porov. Aristoteles).

Proti nemu stálo **spartské** impérium, známe ako PELOPONÉZSKY SPOLOK.

PELOPOJNÉZSKA VOJNA Trvala od 431 do 404 p.n.l. Atény so svojím námorným spolkom mali prevahu a mori a vďaka tomu mohli pustošiť pobrežie nepriateľa. Sparta však so svojou armádou napadala vnútrozemie Atiky. Sparta takisto požiadal o pomoc Perziu, ktorá im financovala stavbu loďstva. Nakoniec došlo k stretu, ktoré Atény prehrali. Proti spartskej tyranii začali však vznikať rebélie. 395 p.n.l.: protispartská koalícia – Atény, Korint, Argosom, Théby.

Nasledovala Korintská vojna, Sparta bola porazená a stratila vplyv, ktorý získala po porážke Atén.

Postupne narastá vplyv Théb, ktoré ale boli porazené Spartou v roku 362 p.n.l.

Súmrak Helénov

Macedónska ríša

Grécko bolo po vojnách oslabené. To pomohlo **Filipovi II.** podmaniť si ich v r. 338 pri Chaironei. Dochádza k miešaniu macedónskej a gréckej kultúry. **Alexander Veľký** je vychovávaný v Grécku Aristotelom. Ako 20 ročný nastúpil po svojom zavraždenom otcovi a keď sa mu podarilo upokojiť situáciu v Grécku, vytiahol do vojny s perzským kráľom Dáreom III. V roku 334 p.n.l. ho porazil pri Granike a pri Issos a podmaňuje si Perzskú ríšu. Je vyhlásený perzským kráľom a osloboditeľom od Peržanov, zakladá mnohé mestá s názvom Alexandria, najvýznamnejšie v Egypte. Podmaňuje si územia neustále na východ kým nepríde do Indie. Pod nátlakom svojho mužstva sa vracia a ako 33 ročný umiera na maláriu. **Snaží sa stmeliť kultúru národov**, ktoré si podmanil. Oženil sa s perzkou princeznou a usporiadal hromadnú svadbu svojich vojvodcov s dcérami perzských veľmožov. Dopĺňa svoje vojsko miestnym obyvateľstvom a na jeho rozkaz sa macedónsky vojaci ženili s Peržankami.

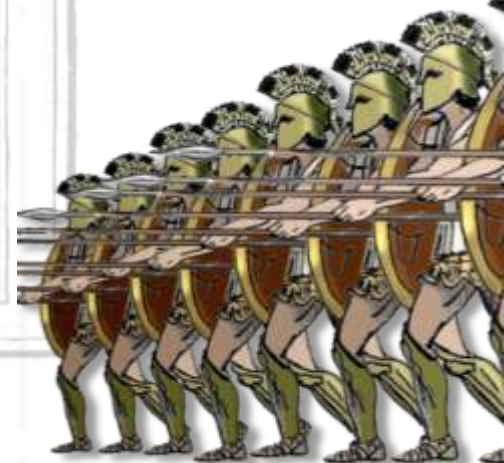
Súmrak Helénov

Helénske obdobie

Po Alexandrovej smrti začal boj medzi jeho nástupcami, bývalými generálmi jeho armády. Nakoniec sda impérium rozdelilo na tri ríše: **Seleukovci** v Sýrii, **Ptolemajovci** v Egypte, **Antigonovci** v Macedónii. Hlavným mestom Egypta sa stala Alexandria, ktorá sa tiež stala kultúrnym centrom Stredomoria – Alexandrijská knižnica.

Tieto ríše medzi sebou sústavne bojovali, až nakoniec postupne **podľahli Rímskej ríši**:

- Macedónia bola porazená 168 p.n.l. a v roku 146 p.n.l. Rimania dobyli celé Grécko.
- Neskôr padla Sýria v roku 64 p.n.l.
- a Egypt 30 p.n.l.

Súmrak Helénov

obdobie stagnácie a úpadku...

Vznikom gréckych impérií a ich podľahnutím macedónskej ríši nastalo obdobie úpadku a stagnácie gréckej kultúry.

**Jej zlatý vek
pominul.**

... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?

Do sveta mýtov...

Obdobie, o ktorom dnes
budeme hovoriť, je
opradené **množstvom**
nesmierne populárnych
mýtov...

Rímske medziobdobie

mýtus: Rímska ríša predstavuje veľký civilizačný prínos Západnej kultúre.

Rímske impérium bolo v mnohom zväčšenou verziou aténskeho impéria.

- Bolo takmer neustále vo vojnovom stave so svojimi susedmi.
- Postupne si podmaňovalo v podstate celý dovtedy známy svet.
- Dobyté krajiny využívalo na svoje účely a z ich daní samotné impérium – a Rimania – žili.
- Samotné rímske zriadenie postupne smerovalo od republiky až k cisárstvu s „božským imperátorom“ na čele.

Väčšina obyvateľstva impéria žila na hranici prežitia a neustálej starosti oň. Ani mestské obyvateľstvo si nežilo oveľa lepšie.

Rím neľútostne vymáhal dane, potrebné na živienie asi 300 000 legionárov (v čase cisára Augusta) a 1 000 000 Rimanov („chlieb a hry“). V praxi rôzne dane a poplatky predstavovalo asi 30% príjmov, k tomu treba napr. u nájomníkov (kolónov) prirátat ďalších cez 30%, ktoré platili ako nájom majiteľom pôdy...

Rímske medziobdobie

mýtus: Rímska ríša predstavuje veľký civilizačný prínos Západnej kultúre.

Rimania prevzali grécku kultúru a filozofiu – ale nijak veľmi ju ďalej nerozvíjali.

Grécke divadlá nahradili omnoho surovejšie gladiátorske zápasy.

Umenie sa obmedzovalo na kopírovanie rímskych vzorov.

V oblasti vojenstva Rím sprvu napredoval pretvorením falangy na pružnejšiu légiiu dobre vyzbrojených profesionálov, ale nakoniec aj tu stagnoval a neskôr upadol – a podľahol.

Azda **jedine v oblasti PRÁVA (a BYROKRACIE)** predstavuje konečne nejaký prínos do pokladnice Západnej civilizácie.

Pád Ríma nebol pádom civilizácie. Podobne, ako v prípade Aténskeho impéria, vláda Ríma potláčala kultúrny a technologický pokrok. Rím bol v najlepšom prípade prestávkou vo vzostupe Západu, skôr však bol krokom späť na tejto ceste.

Naopak, so zánikom rímskeho útlaku veľkolepá cesta k modernej civilizácii, Rímom prerušená, pokračovala ďalej.

(porov. Rodney Stark, sociológ)

... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?

Temný? Barbari?

mýtus: Rímska ríša podľahla primitívnym barbarom, s ktorými nastala v Európe doba temného stredoveku.

„Barbari“, ktorí postupne ovládli Rím, **neboli v žiadnom prípade barbari**, ako si ich často predstavujeme...

V čase pádu Ríma ich armády boli **lepšie vyzbrojené a takticky vyspelejšie**, než rímske légie, ktoré naopak upadali po stránke disciplíny, výbroje aj taktiky.

Po civilizačnej stránke sa Rimanom takisto vyrovnali, ich ríše boli „romanizovanými“ a napospol **pokresťančenými** ríšami s vlastným **jazykom a kultúrou**. Žili v mestách, rozvíjali obchod a remeslá,...

Rím v žiadnom prípade nepodľahol nejakej horde „nevzdelaných divochov“!

Vedeli ste, že napríklad **mydlo** vynali barbari, konkrétne Góti? Germáni mali omnoho vyspelejšie **poľnohospodárstvo** a používali železný **pluh**, ktorý obracal zem – na rozdiel od rímskeho dreveného pluhu, ktorý zem iba rozrýval. Takisto predčili Rím vo výrobe **odevov**. Hlavne ale mali podstatne pokročilejšiu **metalurgiu**, čo sa odrazilo aj v podstatne kvalitnejších zbraniach a zbrojách, než akými disponoval Rím (a ostali neprekonané až do 19. storočia!). Podobne prekonávali Rím v **navigácii**, stavbe **lodí**,...

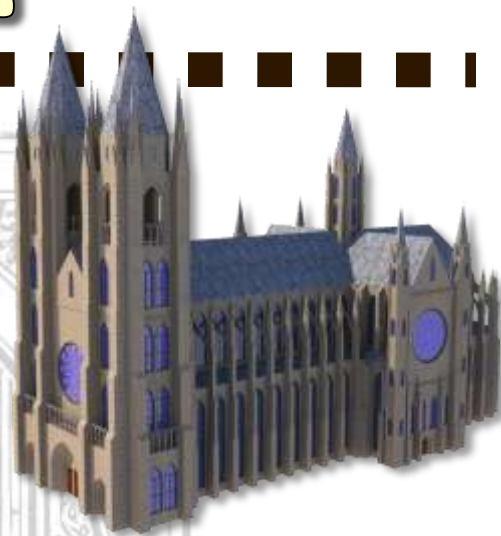

Temný? Barbari?

mýtus: Nasledoval „temný stredovek“ – čas povier, úpadku, nevzdelanosti, chorôb,... – až kým ho neukončila renesancia a osvietenstvo.

S pádom Ríma nastala skutočná explózia civilizácie a kultúry a to po všetkých stránkach:

- **ROZVOJ TECHNOLOGÍÍ:** nevidané využívanie vodnej sily, sily vetra, strojov,...;
- **POĽNOHOSPODÁRSTVO:** stredoveká Európa veľmi rýchlo dosiahla úroveň, akú dovtedy žiadna iná pred ňou;
- **VOJENSTVO**, kde Európa znova a znova triumfovala proti už tradične početnejším armádam omnoho väčších impérií;
- **VEDA A KULTÚRA:** rozvoj prírodných vied, centrá vzdelanosti – univerzity a kláštory, rozvoj filozofie, ale aj umenia – napr. stredoveká gotická katedrála je mnohými považovaná za najväčší umelecký počin dejín ľudstva...

Pád rímskeho impéria bol v skutočnosti tou najšťastnejšou udalosťou v dejinách Západnej civilizácie.

Myšlienka, že Európa upadla do „temného veku“, bol podvod, do veľkej miery spáchaný mimoriadne antinábožensky naladenými intelektuálmi, ako boli Voltaire, či Gibbon, nevyhnutný pre ich tvrdenie, že práve ich éra je érou „osvietenstva“.

(Rodney Stark)

Temný? Barbari?

mýtus: Nasledoval „temný stredovek“ – čas povier, úpadku, nevzdelanosti, chorôb,... – až kým ho neukončila renesancia a osvietenstvo.

S pádom Ríma nastala skutočná explózia civilizácie a

„Historik Lynn White dokladá, že nová vedecká metóda ve trinástom stóletí spustila lavinu inováci a vynálezů. Čtrnácté stóletí bylo podle Jeana Gimpela „nejobjevnější érou lidských dějin“. Technologická revoluce, kterou White a Gimpel popisují, se nepodobala ničemu, co bylo známo z antiky. Z pokusů a omylů v klášterech, kde se pracovalo na poli, a z nových teoretických a experimentálních studií na univerzitách se v Evropě vyvinuly nové způsoby, jak využívat přírodu ve prospěch lidí a jak jí rozumět. Kdysi zpustošený kontinent zaplnily školy, statky a dílny, které pozvedly vzdělání, zemědělství a obchod na vyšší úroveň.“

(Dinesh D'Souza), ale aj

umenia – napr. stredoveká gotická katedrála je mnohými považovaná za najväčší umelecký počín dejín ľudstva...

Pád rímskeho impéria bol v skutočnosti tou najšťastnejšou udalosťou v dejinách Západnej civilizácie.

Myšlienka, že Európa upadla do „temného veku“, bol podvod, do veľkej miery spáchaný mimoriadne antinábožensky naladenými intelektuálmi, ako boli Voltaire, či Gibbon, nevyhnutný pre ich tvrdenie, že práve ich éra je érou „osvietenstva“.

(Rodney Stark)

Temný? Barbari?

mýtus: Nasledoval „temný stredovek“ – čas povier, úpadku, nevzdelanosti, chorôb,... – až kým ho neukončila renesancia a osvietenstvo.

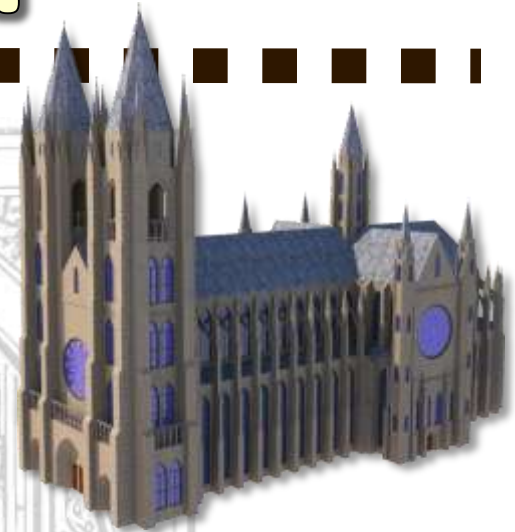
S pádom Ríma nastala skutočná explózia civilizácie a

„Historik Lynn White dokladá, že nová vedecká metóda ve trinástom stoly spustila lavinu inováci a vynálezů.

Čtrnácté stoly bylo podle Jeana Gimpela „nejobjevnější érou lidských dějin“. Technologická revoluce, kterou

White a Gimpel popisují, se nepodobá ničemu známému z antiky. Z pokusů a omylů v klášteřích pracovalo na poli, a z nových teoretických experimentálních studií na univerzitách vyvinuly nové způsoby, jak využívat práci lidí a jak jí rozumět. Kdysi zrušené školy, statky a dílny, které pozvedly vzrost zemědělství a obchod na vyšší úroveň.

umenia – napr. stredoveká gotika
mnohými považovaná za najväčší umierecky počin dejín
ľudstva...

Pád rímskeho impéria bol v skutočnosti tou najšťastnejšou udalosťou dejín Západnej

Jediný ÚPADOK vidíme v 6. až 8. storočí na poli literatúry – spôsobený tým, že v Ríme túto „funkciu“ plnili „profesionálni“ literáti, žijúci na útraty štátu a z priazne cisárov. S pádom štátu a možnosti „žiť z daní ľudu“ padla aj táto vrstva literátov...

Európa upadla do „temného stredoveku“, bol to najľahšej miery úpadok. Európania boli nariadení ako boli Voltaire, Rousseau, Diderot, ktorí sa vyhnúť pre ich „osvetlenia“ éru je „osvetlenia“.

(Rodney Stark)

... nejaké otázky,
poznámky,
postrehy,
pripomienky?

úloha

Máme tu dve veľmi dynamické a objavné epochy v dejinách Západu:

- GRÉCKE „ZLATÉ OBDOBIE“ – do vzniku Aténskeho impéria;
- STREDOVEK, ktorý nastal po stagnácii za Rímskej ríše.

POROVNAJTE ICH!

- **Čo majú spoločné** a čo bolo príčinou ich pokroku a rozvoja?
- **Čím sa líšili** od Rímskej ríše, ale aj od rovnako stagnujúceho, aj keď krátko jestvujúceho Karolínskeho impéria (prelom 8. a 9. st.)?
- **Prečo bol nakoniec Západ úspešnejší, ako grécka kultúra** a nakoniec uspel tam, kde ona upadla?

SFORMULUJTE svoju záverečnú teóriu:

PREČO PRÁVE ZÁPADNÁ CIVILIZÁCIA po páde Rímskeho impéria?

Výsledky svojho
bádania budete
môcť prezentovať
**na budúcich
hodinách!**

Rozumná teória = 1 dnešný kredit

KATOLÍCKA SPOJENÁ ŠKOLA SV. FRANTIŠKA ASSISKÉHO
4. ROČNÍK GYMNÁZIA

4

WWW.INKY.SK